

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

А.А. ОЛЕШКО,
к.е.н., доцент, Національний університет ДПС України

Державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку України

Запропоновано механізм державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку. В основу його функціонування покладено принцип забезпечення випереджаючого зростання високотехнологічного виробництва з концентрацією інвестиційних ресурсів на пріоритетних напрямках інноваційного розвитку.

Ключові слова: державне регулювання, інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційний розвиток.

Предложен механизм государственного регулирования инновационно-инвестиционного развития. В основу механизма положен принцип обеспечения опережающего развития высокотехнологического производства и концентрации инвестиционных ресурсов на приоритетных направлениях инновационного развития.

Ключевые слова: государственное регулирование, инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционное развитие.

The mechanism of state regulation of innovation-investment development is proposed. The mechanism is based on the principle of rapid high-tech industry and concentration of investment resources to the priorities of innovation development.

Keywords: state regulation, innovation, investment, innovation-investment development.

Постановка проблеми. В умовах постіндустріального суспільства одним із ключових факторів економічного зро-

стання є інвестиції, вкладені в інновації. Стимулювання цих процесів забезпечується шляхом реалізації ефективної інноваційно-інвестиційної політики.

Ключові засади реалізації інноваційної стратегії втілені в Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки [1]. Відповідно до програми розвиток науково-технічної та інноваційної сфери передбачає:

- підвищення ефективності бюджетного фінансування наукової сфери;
- підвищення конкурентоспроможності сектору наукових досліджень і розробок, забезпечення інтеграції вітчизняного сектору наукових досліджень в європейський дослідницький простір;
- спрямування науково-технічного потенціалу на забезпечення реальних потреб інноваційного розвитку економіки й організацію виробництва високотехнологічних товарів і послуг;
- здійснення заходів з підвищення ефективності національної інноваційної системи.

Програмою розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні на 2011–2015 роки передбачається створення сприятливих умов для залучення інвестицій з метою забезпечення розвитку базових галузей економіки та інноваційної інфраструктури, підвищення ефективності механізму надання державної підтримки, збільшення обсягу інвестицій, кредитування економіки, державних капітальних

вкладень та забезпечення їх концентрації на модернізації виробництва, впровадження високих технологій [2].

Водночас низький рівень інноваційної діяльності та її інвестування, особливо в 2009–2011 роках, низькоукладна технологічна структура економіки України вимагають посилення державного впливу на інноваційні процеси та впровадження дієвого механізму державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Сучасна інноваційно-інвестиційна політика держави спрямована на забезпечення модернізації, технічного та технологічного переоснащення виробництва та формування конкурентоспроможного промислового комплексу. Проблемам формування інноваційно-інвестиційної моделі національного господарства присвячені роботи таких вчених, як А. Гальчинський, І. Галиця, В. Геєць, І. Жилиєв, Б. Маліцький, В. Семиноженко, В. Соловийов, Ю. Пахомов, В. Шевчук та інші.

Основні напрями реалізації інноваційно-інвестиційної політики такі: 1) створення ефективної системи поєднання досягнень науки, виробництва і ринку; 2) вибіркова підтримка цільових досліджень за державними замовленнями; 3) створення системи позабюджетних джерел фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та освоєння виробництва прогресивної техніки; 4) забезпечення випереджаючого зростання виробництва наукомісткої експортно-орієнтованої продукції та освоєння виробництва імпортозамінної техніки; 5) формування та розвиток науково-технічної інформаційної бази; 6) підтримка розвитку принципово нових енерго- та ресурсозберігаючих технологій; 7) інвестиційне забезпечення та державна підтримка техніко-технологічного переоснащення виробництва; 8) створення сприятливих нормативно-правових, митно-тарифних, бюджетно-податкових умов для виходу високотехнологічних підприємств на зовнішні ринки [3].

Реалізація цих напрямів передбачає застосування інструментарію державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку.

Мета статті – аналіз інвестування інноваційної діяльності в Україні та удосконалення механізму державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. В умовах стрімкого розвитку техніки і технологій найбільш ефективним є інвесту-

вання у дослідження та розробки, технічне переозброєння, модернізацію, придбання нових знань, техніки і технологій, оскільки вони дають високу економічну віддачу в довгостроковій перспективі. В Україні ж частка інвестицій у придбання прогресивних машин та обладнання, програмного забезпечення, зовнішніх знань і технологій є значно (у 5–7 разів) нижчою, ніж у інноваційно розвинених країнах. Парадоксально, що поряд із загальносвітовою тенденцією до нарощування інноваційних інвестицій в Україні відбулося скорочення їхньої частки в загальному обсязі капітальних інвестицій з 6,47% у 2002 році до 4,26% – у 2010 році, і лише у 2011 році відбулося її зростання до 5,51% (рис. 1).

Відсутність фінансових ресурсів на інноваційну діяльність є основним стримуючим фактором до її розвитку. Протягом останнього десятиліття найбільша частка інноваційних витрат припадає на власні кошти підприємств, хоча і відслідковується тенденція до зростання обсягів залучення кредитних ресурсів та коштів іноземних інвесторів. Стабільно низьким залишається рівень державної фінансової підтримки – протягом останніх 15 років фактичне фінансування науково-технічної діяльності з Державного бюджету України не перевищувало 0,4% ВВП, а питома вага програмно-цільового фінансування наукових досліджень – 10% загальних витрат на науку. Питома вага інноваційних витрат у галузях шостого технологічного укладу не перевищує одного відсотка [4]. Загалом майже половина з інноваційних підприємств не фінансують проведення наукових досліджень в інтересах свого виробництва. Понад 70% коштів, які підприємства витрачають на інноваційну діяльність, припадає на закупівлю обладнання, в той час як на дослідження і розробки витрати є на порядок меншими (див. табл.).

Український низький рівень інвестування позначився на обсягах інноваційної діяльності підприємств України. Кількість підприємств, що впроваджують інновації, має довгострокову тенденцію до зниження і є у 3–4 рази меншою, ніж в інноваційно розвинутих економіках. У 2011 році частка підприємств, що впроваджували інновації, становила 16,2 проти 18,0 у 2000 році.

У цьому контексті державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку має на меті активізувати процеси інвестування інноваційної діяльності шляхом залучення державних, приватних фінансових ресурсів. Критерієм ефективності

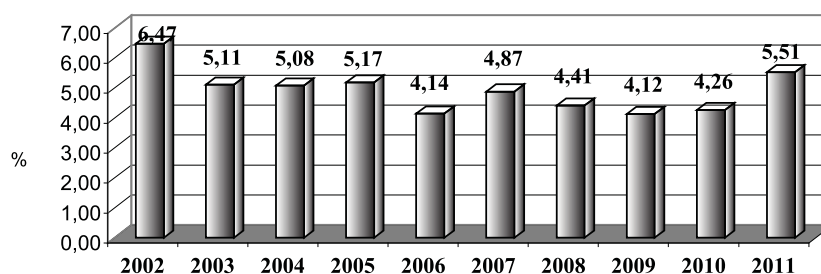

Рисунок 1. Частка інвестицій в інновації у загальному обсязі капітальних інвестицій*

* Розраховано за даними Державної служби статистики України.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Витрати підприємств України на інноваційну діяльність*

Роки	Загальна сума витрат		Дослідження і розробки			Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення			Інші витрати		
	млн. грн.	% до попереднього року	млн. грн.	% до попереднього року	питома вага, %	млн. грн.	% до попереднього року	питома вага, %	млн. грн.	% до попереднього року	питома вага, %
2000	1760,1	...	266,2	...	15,12	1074,5	...	61,05	419,4	...	23,83
2001	1979,4	112,5	171,4	64,4	8,66	1249,4	116,3	63,12	558,6	133,2	28,22
2002	3018,3	152,5	270,1	157,6	8,95	1865,6	149,3	61,81	882,6	158,0	29,24
2003	3059,8	101,4	312,9	115,8	10,23	1873,7	100,4	61,24	873,2	98,9	28,54
2004	4534,6	148,2	445,3	142,3	9,82	2717,5	145,0	59,93	1371,8	157,1	30,25
2005	5751,6	126,8	612,3	137,5	10,65	3149,6	115,9	54,76	1989,7	145,0	34,59
2006	6160	107,1	992,9	162,2	16,12	3489,2	110,8	56,64	1677,9	84,3	27,24
2007	10850,9	176,2	986,5	99,4	9,09	7471,1	214,1	68,85	2393,3	142,6	22,06
2008	11994,2	110,5	1243,6	126,1	10,37	7664,8	102,6	63,9	3085,8	128,9	25,73
2009	7949,9	66,3	846,7	68,1	10,65	4974,7	64,9	62,58	2128,5	69,0	26,77
2010	8045,5	101,2	996,4	117,7	12,38	5051,7	101,5	62,79	1997,4	93,8	24,83
2011	14333,9	178,2	1079,9	108,4	7,53	10489,1	207,6	73,18	2764,9	138,4	19,29

* Складено та розраховано за даними Державної служби статистики України.

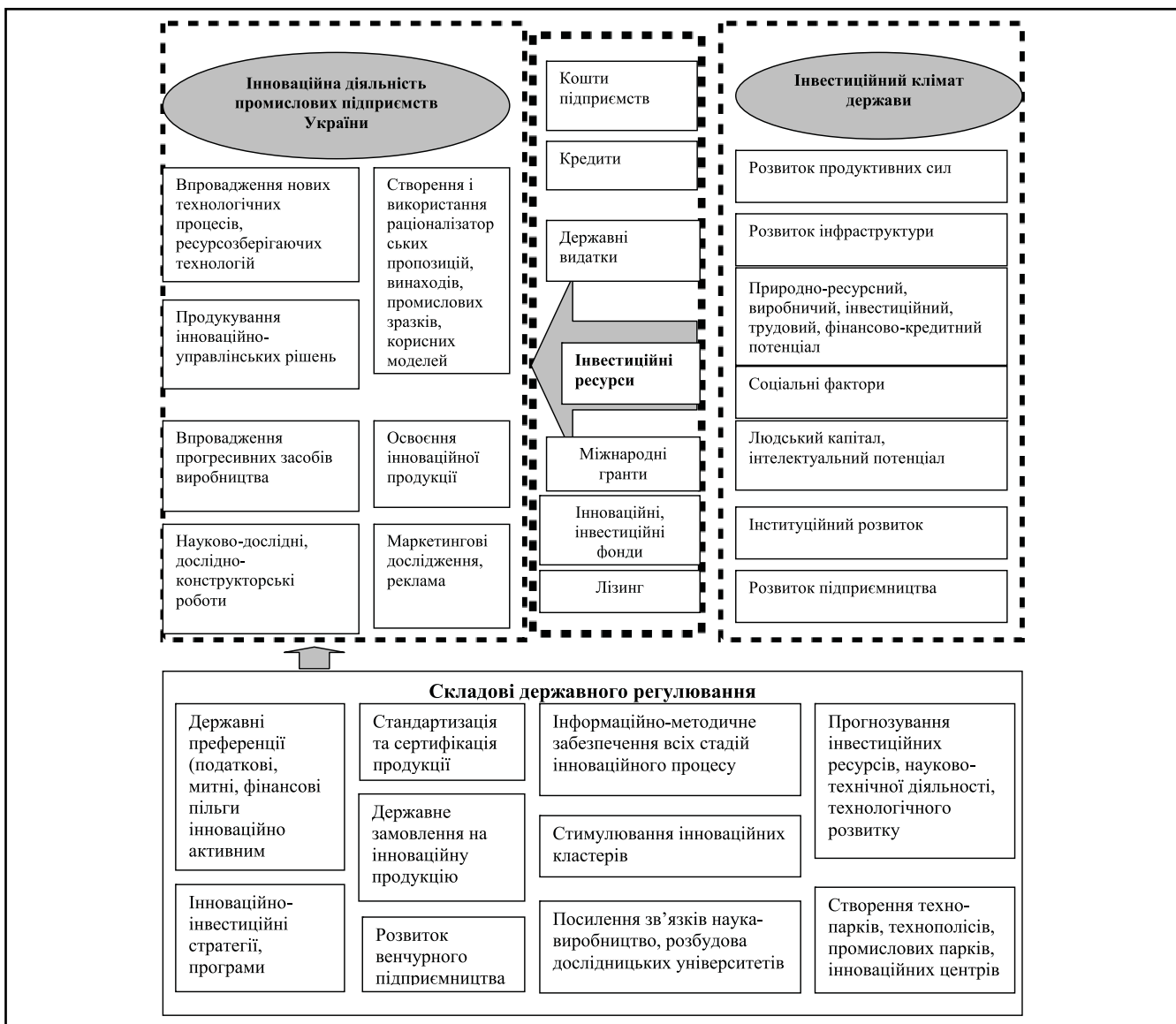

Рисунок 2. Механізм державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку України

* Розраховано за даними Державної служби статистики України.

державного регулювання має стати підвищення ефективності інноваційно-інвестиційних проектів, рівня інновативності національної економіки та, у кінцевому рахунку, зростання вкладу інноваційного чинника в економічне зростання.

Механізм державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку реалізується, з одного боку, через активізацію залучення інвестиційних ресурсів у впровадження інновацій, а з іншого – через створення державою сприятливих умов до активізації діяльності суб'єктів інноваційного процесу (рис. 2).

Необхідною умовою для ефективного функціонування механізму державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку є фінансове забезпечення досліджень і розробок у високотехнологічних секторах економіки. Пріоритетними напрямками інноваційного розвитку у середньостроковій перспективі (2012–2016 роки) є:

1) освоєння нових технологій: а) транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, альтернативних джерел енергії, б) високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки, в) виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;

2) технологічне оновлення агропромислового комплексу;

3) впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;

4) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;

5) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки [5].

Реалізація пріоритетів інноваційного та науково-технічного розвитку має ґрунтуватися на основі таких засобів державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку:

– державні преференції (податкові, митні, фінансові пільги інноваційно активним підприємствам)

– інноваційно-інвестиційні стратегії, державні цільові, науково-технічні програми;

– стандартизація та сертифікація продукції за міжнародними стандартами;

– державні замовлення на інноваційну продукцію;

– стимулювання інноваційних кластерів;

– розвиток венчурного підприємництва;

– інформаційно-методичне забезпечення всіх стадій інноваційного процесу, зокрема в рамках Державної цільової програми розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки;

– посилення зв'язків наука-виробництво, розбудова дослідницьких університетів;

– прогнозування інвестиційних ресурсів, науково-технічної діяльності, технологічного розвитку;

– створення технопарків, технополісів, промислових парків, інноваційних центрів.

Висновки

В основу державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку України має бути покладено принцип випереджаючого зростання високотехнологічного виробництва з концентрацією інвестиційних ресурсів на пріоритетних напрямках інноваційного та науково-технічного розвитку на основі програмно-цільового методу управління.

Список використаних джерел

1. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» // Комітет з економічних реформ при Президенті України. – 88 с.

2. Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні // Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 №389.

3. Гальчинський А.С. Інноваційна стратегія українських реформ / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 336 с.

4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт. упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияев, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К.: парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

5. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012–2016 роки / Постанова Кабінету Міністрів України від 17.05.2012 №397.

*Т.О. ДЯЧЕНКО,
к.е.н., доцент, Національний авіаційний університет*

Роль інноваційної культури в загальному процесі інноваційного розвитку підприємств

У статті висвітлюється питання значення та ролі інноваційної культури в загальному процесі інноваційного

розвитку підприємств. Розглянуто основні характеристики та особливості інноваційної культури.